

A füstí fecske Franciaországi
vonulásához.

Az «Aquila» I—II. füzetének bevezető részében már meg van említve, hogy oly munkálatok, a melyek vonuló madárfajaink mozgalmának összefoglaló képét iparkodnak adni, szükségképpen csonkák maradnak, főleg azért, mert Franciaországnak erre vonatkozó adatai mindezek ideig kiadva nincsenek.

Nagyon is érthető tehát, hogy a M. O. K. ügyszólván mohósággal veti magát minden forrásra, mely Franciaországra vonatkozó, megbízható, különösen pedig sorozatos adatokat nyújt.

Ilyen forrás az a vonzó mű is, a melyet francia barátunk, az oly szeretetreméltó báró d'Hamonville a következő cím alatt adott ki: «La vie des Oiseaux etc.» Paris 1890, melynek 183-ik lapján egy kis táblázat áll, föltüntetve a fehérhasú fecske — *Chel. urbica* — a füstí fecske — *Hirundo rustica* — és a kazári fecske — *Cypselus apus* — első megjelenését az 1847—1855 évek időközében, tehát kilencz évi periodusban.

E táblázat szerint a fehérhasú fecske — *Chelidon urbica* — hét évben jelent volna meg márczius második felében, még pedig 22 és 30-ika közt, és csak két évben április legelső napjaiban — ápril 1 és 3-ikán. A megérkezési formula eszerint így alakult volna :

Legkorábban : márczius 22. 1894
Legkésőbbben : április 3. 1851.
Ingadozás : 13 nap.
Közép : márczius 28.

Ellenben a füstífecske — *Hirundo rustica* — tisztán áprilisban jelent volna még pedig

Legkorábban : április 17 — 1852
Legkésőbbben : április 24 — 1855
Ingadozás : 8 nap.
Közép : ápril 20—21 között.

Ezek az adatok Mannonvillere vonatkoznak, mely $48^{\circ} 25' 0''$ é. sz. alatt fekszik, mely szélesség alá pedig a füstífecske az eddig ismert tájakon ápril első harmadában szokott érkezni, tehát *korábban*, mint a hogyan Mannonvillere kimutatható.

Note sur la migration de l'hirondelle de cheminée
en France.

Nous avons déjà dit dans l'introduction des deux premiers numéros de l'«Aquila» que nos travaux exécutés dans le but de donner un tableau fidèle et exact du grand mouvement des nos oiseaux migrateurs, resteront forcément incomplets, surtout parceque les observations respectives faites en France ne sont par encore publiées.

Il est donc facile à comprendre que le Bureau Central Ornithologique Hongrois accueille avec le plus grand empressement tous les renseignements authentiques qu'il peut avoir sur les observations françaises et surtout sur celles qui sont continuées pendant plusieurs années.

De telles observations sont publiées dans l'intéressant livre de notre sympathique confrère M. le baron d'Hamonville : «La Vie des Oiseaux» etc. (Paris, 1890). On y trouve sur la pag. 183. un petit tableau représentant les jours de l'arrivée de l'hirondelle de fenêtre *Chelidon urbica*, de l'hirondelle de cheminée *Hirundo rustica* et du martinet noir — *Cypselus apus* — dans les années 1847—1855 c'est à dire pendant neuf ans.

D'après ce tableau l'hirondelle de fenêtre — *Chelidon urbica* — serait arrivée pendant sept ans dans la seconde quinzaine de mars, entre le 22 et 30 mars et seulement deux fois dans les premiers jours d'avril, le 1 et 3 avril.

La formule de l'arrivée serait alors pour cette espèce :

Le plus tôt : 22 mars 1894.
Le plus tard : 3 avril 1851.
Oscillation : 13 jours.
Moyen : 28 mars.

Cependant l'hirondelle de cheminée — *Hirundo rustica* — ne serait arrivée qu'en avril ainsi :

Le plus tôt : 17 avril 1852.
Le plus tard : 24 avril 1855.
Oscillation : 8 jours.
Moyen : entre 20 et 21 avril.

Ces observations se rapportent au Château de Manonville (dép. de la Meurthe-et-Moselle), localité située sous la latitude de $48^{\circ} 25' 0''$ du Nord. Mais l'hirondelle de cheminée arrive dans les autres localités situées sous cette latitude toujours dans la première dizaine d'avril, c'est-à-dire toujours plus tôt que les observations faites à Manonville ne l'indiquent.

Már magában véve ez is ovatosságra intett; de még sokkal inkább az, hogy a két főskefaj közt *d'Hamonville* táblázata szerint minden eddigi tapasztalat ellenére megfordított viszony mutatkoznék, t. i. hogy *Chelidon urbica hama-rább* érkeznek Mannonvillebe mint *Hirundo rustica*, a minek pedig a M. O. K. összes adatai *ellentmondanak*.

Ez a határozott ellenmondás arra a föltevésre vezetett, hogy a táblázat hibás s az adatok föl vannak cserélve, t. i. a *Chelidon* — *Hirondelle* de fenêtre — adatai *Hirundóra* — *Hirondelle* de cheminée — és megfordítva vonatkoznak: ilyen értelemben intéztünk azután kérdést báró *d'Hamonville*-hez. A felelet teljesen igazolja az adataink alapjára fektetett föltevést és így hangzik:

Manonville, 1894 október 10.

Igen tisztelt kartárs uram!

A «*La Vie des Oiseaux*» című művemben a fecskékre vonatkozó táblázatban csakugyan sajtóhiba van, a mire ön volt szíves figyelmeztetni. A táblázat különben teljesen pontos és csak a füstí fecske helyére a házi fecske nevét kell tenni és viszont.

Könyvem megjelenése óta a mi fecskéink már nem érkeznek oly pontosan; sőt már $\frac{1}{6}$ -oda sinesen abból a fecskemennyiségből, a mely valamikor megvolt; és én azt hiszem, hogy az a pusztítás, a melyet bennök a mi déli vidékeinken a villamos drótvezetékek okoztak, rendkívül nagy zavarokat idézett föl ezekre a kedves madarakra és vándor szokásaikra.

Talán érdekelni fogja önt a következő eset.

1893. évi márczius hó 19-én érkezett meg az a füstí fecske, a mely rendszeren özv. Roth úrnónél Mannonvilleben fészkel és lefoglalta újból azt a fészket, a melyben rendszeren költeni szokott. Körülbelül nyolcz nappal később hozzácsatlakozott a párja és nem hagyta azt el aztán többé.

Ehhez hozzátehetjük még, hogy ez évben a fecskék érkezési főideje csak április hó 11-ére esett.

Már néhány éve van annak, hogy Roth kis-

Cela suffit déjà pour nous rendre un peu sceptique. Et d'autant plus parceque les deux espèces d'hirondelles présenteraient pour les époques de l'arrivée d'après le tableau de M. le baron d'Hamonville, une conduite tout à fait inverse et opposée. Le *Chelidon urbica* arriverait à Manonville plus tôt que l'*Hirundo rustica* tandisque toutes les observations qui sont à la disposition du Bureau Central Ornithologique Hongrois, prouvent le contraire.

Cette contradiction évidente nous a fait supposer que le tableau du baron d'Hamonville est erroné et que les dates y sont probablement confondues, de sorte que les jours d'arrivée indiquées pour *Chelidon* — *Hirondelle* de fenêtre — se rapportent à *Hirundo* — *Hirondelle* de cheminée — et *vice versa*.

Dans cette supposition nous nous sommes adressés à M. le baron d'Hamonville en le demandant d'élucider la question. La réponse que notre honoré collègue nous a bien voulu donner, confirme intégralement notre supposition. M. le baron d'Hamonville nous écrit:

Manonville, le 10. Octobre 1894.

Cher Monsieur et Collègue.

Il y a effectivement une erreur d'impression dans la *Vie des Oiseaux* pour le petit tableau des Hirondelles et c'est vous, qui me l'apprenez. Le tableau est absolument exact, en mettant l'*Hirondelle* de cheminée à la place de l'*Hirondelle* de fenêtre, et réciproquement.

Depuis l'impression de mon livre, nos Hirondelles n'arrivent plus aussi exactement; mais nous n'en avons pas la sixième partie de ce que nous en avions autre fois; et je pense que l'énorme destruction, qui en a été faite dans nos provinces méridionales par des files électriques, a dû apporter une grande perturbation, dans les habitudes migratrices de ces aimables oiseaux.

Voici un fait que vous intéressera peut-être.

Le 19 Mars 1893 une hirondelle de cheminée qui niche habituellement chez Mme veuve Roth à Manonville, est arrivée et a repris possession de son nid ou elle venait habituellement coucher. Environ huit jours après son arrivée, elle a été rejointe par son conjoint qui ne la plus quittée.

Ajoutons que cette année là la grande arrivée des hirondelles ne s'est faite que le 11 avril.

Il y a quelques années Mlle Roth avait attaché

asszony egyszer egy keskeny rózsaszín szalagot kötött a fecskéi egyikének szárnya alá, a mely azután a következő évben hűségesen tért vissza.

1891. évi ápril 26-án láttam Manonvilleban több megérkezett kazári fecskét.

1892. évben pedig április 28-ka volt a kazári fecskék (*Cypselus apus*) érkezési napja Manonvilleban.

Manonville 210 méternyi magasságban van a tenger színe felett és a Páristól számított 4° keleti hosszúság mellett a 48° 25' északi szélességben fekszik.

Rendkívül örvendenék, ha felvilágosításomat ön, igen tisztelt kartárs uram, használhatná és szívesen ragadom meg ezt a kínálkozó alkalmat, hogy önt igaz és őszinte tiszteletemről biztosíthassam ezuttal is.

d'Hamonville báró.

une faveur rose sous l'aile d'une de ses hirondelles, qui lui est revenue fidèlement l'année suivante.

Le 26 avril 1891 j'ai vu plusieurs martinets arrivés à Manonville.

Le 28 avril 1892 arrivée des martinets (*Cypselus apus*) à Manonville.

Manonville est à 210 mètres au dessus du niveau de la mer. Il est sous le 4° de longitude Est du méridien de Paris et sous le 48° 25' de latitude.

Je serai heureux, Monsieur et cher Collègue, si mes renseignements peuvent vous être agréables et je saisis avec empressement, l'occasion qui m'est offerte, de vous assurer une fois de plus de mes bien dévoués et affectueux sentiments.

Baron d'Hamonville.

KISEBB KÖZLÉSEK. — KLEINERE MITTHEILUNGEN.

A vörös fejű gébics (*Lanius senator* L.) és Cerchneis Naumanni Flesch.

Az «*Aquila*» első füzetéből tudtuk meg, hogy e ritka déli s hazai gyűjteményeinkből mindaddig hiányzó faj, végre f. é. máj. 3-án Gácson elejtetett s a nemz. muzeumba került. Röviddel az értesülés után jun. 19-én kirándultam a Kőszegtől alig egy órányira délkeletnek eső Tömörd (Vasmege) község régi, odvas tölgyfákban bővelkedő, legeltetett erdejébe. Az erdő legkeletibb szélé tuskés, galagonyás bokrozatos részben végződik, mely területen, az aljat képező sűrűségek közül, egyes tölgy és vadkörte szálfák nyulnak ki. E helyen nagy számban találtam a *Lanius collurio*-t, néhány *Lanius minor*-t s meglepetésemre egy ♂ *Lanius senator*-t is. Minthogy 1882-ben egy alkalommal *Csabrendek* (Zalamegye) vidékén a szabadban megfigyelhettem s lőhettem is e madarat, azonnal felismerem s egyik magas tölgyfa koronájából szerencsésen le is emeltem. Azonnal kerestem párja és fészke után is, előbbire reá is bukkantam, a mint egy vadkörtefáról fel-fel emelkedett az arra repülő varjak üldözésére, nyilván fészket féltvén.

A beállott erős esőzés azonban úgy üldözésében, mint fészke felkutatásában meggátolt.

Der Rothkopfwürger (*Lanius senator*, L.) und der Rötelfalke (*Cerchneis Naumanni*, Flesch.)

Das erste Heft der «*Aquila*», hat bereits berichtet, dass diese in den vaterländischen Sammlungen bis jetzt noch nicht vertretene seltene Art des Südens, am 3. Mai d. J. in Gács endlich erlegt, und das erbeutete Exemplar der Sammlung unseres National-Museums einverleibt wurde. Kurz nach diesem Berichte, am 19. Juni machte ich einen Ausflug nach Tömörd (Eisenburger Comitatus) in einen Wald, dessen Bestand alte, hohe Eichen bilden, und welcher — eine Stunde von Kőszeg südöstlich liegend — beständig als Viehweide benützt wird. Der östlichste Theil des Waldes ist mit dornigem Crataegus-Gestrüpp dicht bewachsen, nur hier und da erheben sich einzelne Eichen- und Holzbirn-Stämme aus dem Unterholze. Hier leben *Lanius collurio* und *minor* in grosser Anzahl, hier fand ich zu meiner grossen Ueberraschung auch einen *Lanius senator*. Da ich den Vogel schon im Jahre 1882 in *Csabrendek* (Com. Zala) im Freien zu beobachten und zu erlegen Gelegenheit hatte, so erkannte ich ihn sofort, und holte ihn von der Spitze einer hohen Eiche glücklich herunter. Ich habe sogleich sein Ehepaar und sein Nest gesucht. Das Erstere fand ich auch so, wie es sich von der Spitze einer Holzbirne von Zeit zu Zeit emporschwang